

Література:

1. Череднік Д.Л. Особливості організації виховного процесу в сучасних умовах. *Сучасні аспекти виховання студентської молоді: матеріали всеукраїнської наук.-прак. конф.* (Харків, 19-20 березня 2009р.). Харків, 2009. С. 152–153.
2. Лугова Л.О., Семененко Ю.І. Роль викладача клінічної кафедри в організації виховної роботи зі студентами медичного вищого навчального закладу. *Сучасні підходи до вищої медичної освіти в Україні: матеріали XIV всеукраїнської наук.-прак. конф. присвяч. 60-річчю ТДМУ* (Тернопіль, 18-19 травня 2017р.). Тернопіль, 2017. С. 83–84.
3. Ільченко А.А. Роль куратора академічної групи у вищому навчальному закладі. *Вісник Актуальні проблеми вищої педагогічної освіти. Серія «Педагогічні науки»*. 2017. № 144. С. 45–48.
4. Тихонова О.О. Про важливість ролі куратора у формуванні професійної компетентності студентів-медиків. *Вісник проблем біології і медицини*. 2013. Вип. 3. Том 2 (103). С. 70–73.
5. Васильєва М.О. Роль та значення куратора в організації виховної роботи у вищій школі. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2014. № 42–43. С. 5-10.
6. Третяк О.С. Завдання, функції, принципи, компоненти та стилі роботи куратора академічної групи у вищому навчальному закладі. *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. № 3(40). С. 159–164.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-114-5-22>

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОЗВІЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мільто Л. О.

*доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки і психології вищої школи
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна*

Дозвілєва діяльність є найважливішим компонентом духовно-творчого розвитку особистості, однією з ключових позицій соціально-культурної політики України. Сьогодні культурно-дозвілєва діяльність розглядається як інструмент побудови здорового суспільства, елемент розвитку громадянського суспільства, фактор регіонального розвитку та політичних інновацій.

Педагогіка дозвілля представляє широку галузь сучасного педагогічного знання, що включає такі поняття як культура, педагогічна творчість, педагогічна майстерність, соціальна педагогіка, соціалізація, соціальне виховання, соціум та базується на фундаментальних для педагогічної науки положеннях з галузі людинознавства, психології, історії, культурології та забезпечує розвиток формальної, неформальної, інформальної освіти дітей, молоді та різних вікових категорій дорослого населення.

Проблема вільного часу і сфери дозвілля завжди були об'єктом наукового інтересу вчених, просвітників, філософів і привертала увагу представників різних епох та країн світу. Обґрунтування цього положення ми знаходимо в творах давньогрецького філософа, науковця-енциклопедиста, засновника класичної логіки Арістотеля, який пов'язував вільний час зі свободою життєдіяльності людини, розкритті її творчого потенціалу, самоцінності громадянина. Сутність свободи, як вважав Арістотель, проявляється в тому, що допомагає розкрити творчій потенціал особистості, а дозвілля виступає як засіб вирішення цього завдання.

Французькі філософи Ш. Фур'є, А. де Сен-Симон, англійський філософ Р. Оуен висували положення про необхідність збільшення вільного часу для всебічного розвитку особистості. Німецький філософ А. Шопенгауер називав дозвілля вінцем людського існування, тому що, на його думку, тільки вільний час робить людину володарем свого «Я».

Методологічною основою дослідження проблеми педагогіки дозвілля є філософські, культурологічні та соціально-педагогічні фундаментальні роботи з філософії та філософії освіти М. Бердяєва, І. Берліна, Д. Дьюї, В. Зінковського, Г. Костюка, М. Лосського, С. Утехіна, С. Франка, Б. Гершунського, Т. Куна, О. Леонтьєва, М. Полані, К. Поппера, С. Рубінштейна та ін.

Проблеми підготовки фахівців до організації дозвілля і анімаційної діяльності досліджували Л. Волик, Т. Лесіна, С. Пашенко, І. Шульга та ін.; дозвіллеві аспекти соціальної педагогіки – О. Караман, А. Капська, Н. Лавриченко, Л. Міщик, Н. Шарковська та ін.; питання організації дозвілля студентства досліджували В. Бочелюк, А. Воловик, А. Возняк, А. Гончаренко, Б. Мосальов, С. Пішун, І. Сидор та ін.; розвиток дозвілля в Україні досліджує Н. Цимбалюк; передумови становлення і розвитку культурно-дозвіллевої діяльності – В. Крестьянов, І. Черніков та ін.

Так, за визначенням В. Крестьянова, педагогіка дозвілля є складовою частиною загальної соціально-педагогічної теорії та практики. Вчений підкреслює, що структура педагогіки дозвілля як особливого наукового напрямку складається з трьох компонентів: історія педагогіки

дозвілля (вивчає генезис культурно-виховної практики в різні історичні періоди); теорія педагогіки дозвілля (узагальнює закономірності культурно-виховної практики); технології педагогіки дозвілля (забезпечують проектування і реалізацію керованих культурно-виховних процесів, які можна відтворювати) [2].

Важливо звернути увагу на те, що цінність педагогічних технологій в сфері дозвілля як процесу, обумовленого єдністю цілей, різноманітністю методів, прийомів, засобів, форм соціально-культурної діяльності полягає в тому, що засновані на використанні алгоритму педагогічні технології можуть бути відтворені у багатьох культурно-дозвіллевих ситуаціях з іншими об'єктами і суб'єктами впливу.

Об'єктом педагогіки дозвілля, на думку В. Крестьянова, виступають люди всіх вікових категорій населення, а також явища соціокультурної дійсності, які обумовлюють розвиток індивіда в процесі цілеспрямованої дозвіллевої діяльності. Отже, вчений констатує той факт, що педагогіка дозвілля спрямована на всі вікові категорії і на всі соціокультурні явища.

Нам імпонує думка В. Крестьянова, що предметом педагогіки дозвілля є педагогічний процес в сфері дозвілля розрахований на всі вікові категорії населення). В процесі осмислення предмета педагогіки дозвілля дослідник звертає увагу на характеристику дозвіллевої діяльності як засобу індивідуального самоствердження людини, а також на вплив соціально-культурної практики на свідомість і поведінку особистості» [2].

Отже, педагогіка дозвілля вивчає особливості педагогічного процесу в сфері дозвілля для різних вікових груп людей, орієнтується на гармонізацію їх фізичного і духовного життя та виявлення через соціальність унікальність кожної окремої особистості. Середовище, в якому відбувається дозвілля носить соціальний характер і в педагогіці розглядається в двох значеннях: макросередовище – соціально-культурне середовище, що передбачає наявність трьох обов'язкових елементів: активних суб'єктів дозвільної діяльності, самого процесу цієї діяльності, об'єктивних умов, факторів, можливостей для її реалізації й мікросередовище – сфера дії малих груп людей та їх соціально-культурне оточення.

Оригінальне трактування сутності педагогіки дозвілля дає Н. Шарковська, яка вважає педагогіку дозвілля однією з галузей педагогіки, яка виступає неодмінною умовою розвитку її теорії і практики та пов'язана із загальною педагогікою, віковою педагогікою, історією педагогіки і освіти, а також з приватними методиками. Дослідниця зазначає, що педагогіка використовує дозвілля як

педагогічний засіб виховання, як процес формування особистості у виховному просторі загальнокультурної реальності.

Предметом дослідження педагогіки дозвілля Н. Шарковська визначає організацію дозвільної діяльності, що спрямована на вдосконалення культурної життєдіяльності особистості в процесі взаємодії з установами культури та додаткової освіти [3].

Зазначимо, що діалектика розвитку педагогіки дозвілля пов'язана з філософським, культурологічним, педагогічним, соціально-психологічним обґрунтуванням терміну. Термін «педагогіка дозвілля» вживається в трьох значеннях: дозвільна практика; навчальний предмет; історично сформована галузь наукових знань [2].

На нашу думку, дозвільна діяльність – це педагогічно організована, цілеспрямована вільна діяльність різних категорій населення, що враховує їх вікові, соціальні, етнопонаціональні, психоментальні особливості з метою розвитку, рекреації та задоволення людьми своїх культурних потреб.

Педагогічний процес в сфері культурно-дозвільної діяльності можна представити як взаємодію двох взаємопов'язаних тенденцій: соціалізації та індивідуалізації. Якщо процес соціалізації полягає у привласненні індивідом своєї соціальної сутності, то процес індивідуалізації сприяє виробленню у людини індивідуального способу життєдіяльності, завдяки якому індивід отримує можливість розвиватися відповідно до власних природних задатків і потреб.

Конструктивний процес розвитку педагогіки дозвілля базується на таких основних принципах: гуманізації, що передбачає визнання цінності людини як особистості, її прав на свободу, щастя, захист і охорону життя, здоров'я, створення умов для розвитку її творчого потенціалу, схильностей, здібностей, надання їй допомоги у життєвому самовизначенні, повноцінної самореалізації у вільний час; культуровідповідності як нерозривного зв'язку виховання з культурними надбаннями людства і свого народу, зокрема із знаннями про загальнолюдські багатства духовної та матеріальної культури, про особливості розвитку і становлення національної культури; знаннями історії свого народу, його культури; забезпеченням духовної єдності і спадкоємності поколінь; індивідуалізації, який пов'язаний з потребою людини в активному, продуктивному дозвіллі відповідно до рівня сформованості базових концептів культури міжособистісного спілкування, здорового способу життя, духовно-моральної та інформаційної культури.

Науково-організована система дозвілля, що обіймає сферу вільного часу населення України, спрямована на створення такого культурно-дозвільного середовища, де будуть забезпечені сприятливі умови соціалізації, засвоєння дорослим населенням нової системи суспільних

цінностей та норм. Дозвілля забезпечує необхідні умови для творчості, просвітництва, відпочинку, без яких стає неможливим формування повноцінної особистості [4].

Отже, педагогіка дозвілля охоплює різноманітні теоретико-практичні проблеми: осмислення процесів становлення і розвитку духовної культури особистості, залучення людини до загальноосвітніх цінностей у вільний від основних занять час; вибір інструментарію людинознавчих технологій дозвілленої практики на основі прийнятих в суспільстві культурних зразків і етичних норм, що регулюють соціальну поведінку людини та спрямовані на включення переживання як способу пізнання самого себе і світу; визначення сутності продуктивної дозвілленої діяльності різних вікових категорій населення; виховання культури і світоглядного самовизначення особистості.

Література:

1. Воловик А. Ф., Воловик В. А. Педагогіка досуга : учебник. – Москва : Флинта, 1998. 232 с.
2. Крестьянов В.П. Педагогіка досуга. Орел: ОГУ, 2010. 156 с.
3. Шарковская Н.В. Педагогіка досуга в контексте современного гуманитарного знания. Культура и образование. 2018. № 4 (31). С. 13–21.
4. Цимбалюк Н.М. Дозвілля в Україні: теоретичні та емпіричні аспекти : монографія. Київ : ДАКККіМ, 2003. 224 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-114-5-23>

КОНТРОЛЬНІ ТЕСТИ ЯК КОМПОНЕНТ КОНТРОЛЬНО-ОЦІНЮВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГІМНАЗІЇ (НА ПРИКЛАДІ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ)

Рогова В. Б.

*здобувач відділу управління та економіки загальної середньої освіти
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна*

Дидактичний тест як компонент контрольно-оцінювальної діяльності в гімназії уможливорює об'єктивне вимірювання навчальних досягнень здобувачів освіти, подальше корегування процесу учіння, управління навчально-пізнавальною діяльністю, моделювання подальшої освітньої траєкторії.